

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. מאמר ד"ה ויהיו חיי שרה וגו'.

[קודם התחלת המאמר הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א קושיית הזהר בהתחלת פרשתנו (שהובאה גם בהתחלת המאמר), "מאי שנא הכא שרה דכתיב מיתתה באורייתא מכל נשי דעלמא (הן אלה שלפני' והן אלה שלאחרי') דלא כתיב הכי כו", שהרי, גם אצל הנשים שמיתתן נזכרה בתורה, "בכלהו לא אתמנון יומין ושנין כמו לשרה", ומה גם שרוב הנשים לא נזכרה מיתתן בתורה, החל מחוה, שלא נאמר "ויהיו חיי חוה". ויש להוסיף בקושיית הזהר — שמצינו בגמרא¹ ש"שרה בפני חוה כקוף בפני אדם", היינו, שמעלתה של חוה גדולה באיך-ערוך לגבי מעלתה של שרה, ואעפ"כ, לא נאמר בחוה "ויהיו חיי חוה", אלא בשרה דוקא].

* * *

ב. האמור לעיל בהמאמר בענין "ויהיו חיי שרה גו' שני חיי שרה" — שייך גם לתוכן הזמן שבו קורין פרשת חיי שרה (בכמה שנים, כבשנה זו), שבת מברכים חודש כסלו.

ובהקדמה — שיום הש"ק זה כולל את כל ימי השבוע הבא², שביניהם גם ראש חודש כסלו, וכיון שראש חודש כולל את כל ימי החודש³, נמצא, שיום הש"ק זה — שבת מברכים חודש כסלו — כולל את כל ימי חודש כסלו.

וכיון שביום הש"ק זה, הכולל את כל ימי חודש כסלו, קורין פרשת חיי שרה, יש בודאי קשר ושייכות ביניהם, כדלקמן.

ג. ביאור ענינו של חודש כסלו:

חודש כסלו הוא חודש של גאולה [ע"ש הגאולה דחנוכה, והגאולה

(3) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך.
עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

(1) ב"ב נח, א.
(2) ראה זח"ב סג, ב, פח, א.

דתורת החסידות ביי"ט כסלו, כדלקמן] — כמו חודש ניסן שנקרא בחז"ל: "חודש של גאולה".

ויתירה מזה — שיש מעלה בהגאולה דכסלו לגבי הגאולה דניסן: הגאולה דניסן, יציאת מצרים, היא יציאה מהגלות, ולאח"ז יכול להיות וישנו עוה"פ מעמד ומצב של גלות, ועד כדי כך, שיכולים לשכוח על הגאולה, ויש צורך לעשות זכר להגאולה, "זכר ליציאת מצרים",

והחידוש דכסלו — שבו היתה הגאולה דחנוכה, שהיא גאולה שנעשית בזמן הגלות גופא [כלשון הגמרא⁸ בנוגע להגאולה דפורים (ועד"ז בנוגע לחנוכה ששייך לפורים) "אכתי עבדי אחשוורוש אנן", היינו, שגם במעמד ומצב של גלות, "עבדי אחשוורוש אנן", היתה גאולה], ולכן, אינה בטלה לעולם, אלא קיימת לעד ולעולמי עולמים,

— כדאיתא במדרש⁹ "את מוצא .. (ש) כל הנשיאים הקריבו .. ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והי' אומר אוי ליי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לאהרן אל תתיירא, לגדולה מזו אתה מתוקן, לכך נאמר¹⁰ דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות, הקרבנות, כל זמן שבהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות, לעולם אל מול פני המנורה יאירו .. אינן בטלין לעולם" — דלכאורה אינו מובן: הרי "כשאין ביהמ"ק קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלות"? אלא, "לא רמזו אלא לנרות של חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו"¹¹ —

שבזה מודגשת שייכותה של הגאולה דכסלו (גאולה בזמן הגלות גופא) להגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות¹⁰.

ד. ויש להוסיף, שהשייכות דכסלו לגאולה הנצחית שאין אחרי' גלות מתבטאת גם בכך שבחודש כסלו היתה התחלת בנין בית שני (נוסף על חנוכה חשמונאי):

כתיב¹¹ "בעשרים וארבעה לתשיעי (חודש התשיעי, חודש כסלו) .. מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן אל אבן בהיכל ה' (מטרם חזרתם

(8) ר"פ בהעלותך.

(4) שמו"ר פט"ו, יא.

(9) רמב"ן עה"פ (וראה גם כלי יקר שם).

(5) מגילה יד, א.

(10) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא

(6) במדבר פט"ו, ו. תנחומא בהעלותך

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

ה.

(11) חגי ב, יו"דיח (ובפרש"י).

(7) ובפרש"י ר"פ בהעלותך: "חלשה אז

דעתו".

לשוב ולהוסיף על יסוד שיסדתם בימי כורש ובטל עתה) . . מיום עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יוסד היכל ה' (שהתחילו עתה בשני' להוסיף על יסוד הראשון שבנו בימי כורש¹²), היינו, שבחודש כסלו (בכ"ד בו) היתה הוספה מחדש ביסוד בית שני.

והנה, בית שני יש לו שייכות גם לבית השלישי (בנין העתיד להבנות) — כדמוכח מזה שעל שניהם נאמר¹³ "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון": בגמרא¹⁴ נתפרש פסוק זה על בית שני — "מנלן דהוה (בית שני) גבוה טפי, דכתיב גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון . . חד אמר בבנין וחד אמר בשנים" (אבל לב' הדעות קאי על בית שני), ובזהר¹⁵ נתפרש פסוק זה על בית השלישי — "מקדשא (דאתבני) על ידא דקב"ה יהא קיימא לדרי דרין, ועלי' אתמר גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, דקדמא אתבני על ידא דבר נש, והאי על ידא דקב"ה".

ויש לומר ההסברה בזה — שמעלת בית שני היא בכך שנבנה בזמן הגלות גופא (דלא כבית ראשון שנבנה קודם הגלות), שבוה מתבטא תוקף הקיום דביהמ"ק שהוא קיים לעד ולעולמי עולמים (גם בזמן הגלות), ומה גם שלולי החטאים שגרמו חורבנו הי' ראוי להיות בית נצחי כפשוטו (במקום בית השלישי).

ה. וענין זה (מעלת הגאולה דחודש כסלו, גאולה בזמן הגלות גופא, שקיימת לעד, ולכן שייכת היא להגאולה הנצחית שאין אחרי' גלות) מודגש גם בהגאולה דתורת החסידות ב"ט כסלו:

ובהקדם הידוע¹⁶ שהמאסר והגאולה די"ט כסלו הם ענינים רוחניים — שסיבת המאסר היא הקטרוג על תורת החסידות שנתעורר למעלה, וכאשר נתבטל הקטרוג למעלה ותורת החסידות ניצחה וזכתה בדין, אזי נעשית גם הגאולה למטה.

וכידוע הסיפור¹⁷ שבעת שישב רבינו הזקן במאסר בפטרבורג באו לבקרו רבותיו מעלמא דקשוט, המגיד והבעש"ט, ושאל אותם לסיבת

(12) "החלו לשום אבן על אבן ליסוד הבית" (ראב"ע שם, יח).

(13) חגי שם, ט.

(14) ב"ב ג, סע"א.

(15) ח"א כח, א.

(16) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 113.

(17) בית רבי ח"א פט"ז (בהערה). הובא בהקדמה לקונטרס ש"ל לקראת י"ט כסלו שנה זו (נדפסה בסה"מ קונטרסים ח"ג בתחלתו. לקמן ע' 144). וראה גם לקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך. וש"נ.

שיבתו במאסר, והשיבו לו שנתחזק עליו הקטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי, ושאל אותם: וכאשר אצא מכאן, האם אפסיק מלומר דברי חסידות? והשיבו לו: אל תפסיק, ואדרבה, תאמר יותר. וההסברה בזה — לפי שהיציאה מן המאסר היא כתוצאה מזה שתורת החסידות ניצחה וזכתה בדין.

וע"פ האמור לעיל יש לבאר שייכותה של הגאולה דתורת החסידות לחודש כסלו דוקא — כי, הגאולה דתורת החסידות באופן ש"יפוצו מעינותיך חוצה" מקרבת ופועלת ביאת משיח¹⁸, ולכן זמנה בחודש כסלו, חודש של גאולה בזמן הגלות גופא, שבזה מודגשת תוקף הגאולה שקיימת לעד ולעולמי עולמים, כפי שנעשה בפועל בגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח.

ו. עפ"ז יש לבאר השייכות ד(שבת מברכים) חודש כסלו לפרשת

חיי שרה:

נתבאר לעיל (בהמאמר) בענין "שני חיי שרה", שע"י שרה נמשך ענין הביטול גם בעולמות ב"ע, במציאות ובמורגש, וזוהי הנתינת-כח לעבודה בזמן הגלות שגם אז יוכלו להמשיך "חיים עלאין", לעשות לו ית' דירה בתחתונים ע"י המשכת העצמות.

וענין זה קורין בשבת מברכים חודש כסלו שבו נמשכת המשכה כללית על כל חודש כסלו — שזוהי הנתינת-כח לפעול ענין של גאולה בזמן הגלות גופא, גאולה שקיומה לעד ולעולמי עולמים, הקשורה ופועלת את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז תושלם הכוונה העליונה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

ז. וההוראה מזה בנוגע לעבודה בפועל — שהחל משבת מברכים

חודש כסלו, צריכים להוסיף בהפצת המעיינות דתורת החסידות חוצה.

ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — בשבת פרשת חיי שרה שנת

תש"א¹⁹ — "א חסיד דארץ מאכן נאך א חסיד" (חסיד צריך לעשות עוד חסיד),

והוסיף לבאר, שהמצוה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו"²⁰, וכיון

שגם הסדר בתורה הוא בדיוק (שלכן דורשים סמוכין)²¹, מובן, שההוראה

18) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט 20) בראשית א, כח. וראה גם לקו"ת בתחלתו. ובכ"מ).

שה"ש לח, רע"ג.

21) ראה ברכות י"ד, א. וש"נ.

19) סה"ש תש"א ס"ע 45 ואילך.

(תורה מלשון הוראה²²) מזה ש"פרו ורבו" היא המצוה הראשונה שבתורה, היא, שבראש ובראשונה דורשים ("די ערשטע זאך וואָס מ'מאַנט") שיהודי יעשה עוד יהודי ("איין איד זאָל מאַכן נאָך אַ איד"), וכמו כן צריך חסיד לעשות עוד חסיד,

וסיים, שזה שבכחו של חסיד לעשות עוד חסיד, הוא, מפני שחסיד הוא "אַ שטיק (חלק מעצמותו של ה)רבי"!

ח. ויש להוסיף, שהעבודה ד"פרו ורבו", שכל חסיד יעשה עוד חסיד, היא לא רק ביחס להזולת כפשוטו, אלא גם ביחס לעצמו,

— אצל צדיקים [שמועטים הם, כמארז"ל²³ "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים כו"], שייכת העבודה ד"פרו ורבו" (לעשות עוד חסיד) רק ביחס להזולת; אבל אצל בינונים [שסדר העבודה שלהם שייך לכל אדם, שהרי "מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"²⁴, וכידוע הפתגם²⁵ "הלואי בינוני"], ה"ז שייך גם ביחס לעצמו —

בנוגע לנפשו הבהמית, שזהו ה"אינו חסיד" ("דער עולם'שער") שבו [ניתירה מזה — כדאיתא בלקו"ת²⁶ ש"גוים הם הגוף ונפש הבהמית", "הגויים .. שבקרבך", היינו, שנפש הבהמית נקראת "גוי"], ולכן, צריך כל אחד לקחת את עצמו ("זיך נעמען") ולקחת על עצמו ("נעמען אויף זיך") את העבודה של "פרו ורבו" בנוגע לנפשו הבהמית — לעשותו חסיד.

ובסגנון דלעיל (בהמאמר) — להמשיך ביטול גם במורגש, שענין זה מתבטא בהפעולה על נפשו הבהמית, ה"עולם'שער" שבו, לעשותו לחסיד, שע"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ט. וע"פ האמור לעיל (בהמאמר) שהעבודה צריכה להיות בשמחה דוקא, מובן, שגם העבודה ד"פרו ורבו" ביחס לנפשו הבהמית, לעשותו חסיד, צריכה להיות מתוך שמחה.

וכדי לפעול שמחה ב(עבודה ביחס ל)נפש הבהמית, בהכרח להשתמש בדבר השייך לנפש הבהמית — "אין שמחה אלא בבשר .. אין שמחה אלא בייך"²⁷.

25) בית רבי ח"ב פ"ח (יד, א) הערה א. וראה תו"מ סה"מ אדר ע' י.

26) דרושי שמע"צ צ, ד. תבוא מב, ב. 27) פסחים קט, א.

22) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. זח"ג נג, ב. ועוד.

23) יומא לח, סע"ב. הובא בתניא פ"א. 24) תניא רפי"ד.

ובזה גופא — "בזמן שביהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר (שהיו אוכלין בשר שלמים לשמחה) .. ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין"²⁸.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאָגט לחיים און זאָגט אַ פריילעכען ניגון".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לחתן שעלה לתורה — "אויפּרופּעניש" — לומר לחיים, באמרו, שהחתונה הראשונה שאודותה מסופר בתורה היא בפרשת השבוע²⁹].

* * *

י. סדר אמירת דא"ח אצל רבותינו נשיאינו הי' באופן שדייקו גם בנוגע להתחלת המאמר (הפסוק שבו פותח המאמר), ובדרך כלל ישנם פסוקים קבועים להתחלות המאמרים.

— בהיותי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בריגא בשנת תרצ"ג, התחיל פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר חסידות על הפסוק³⁰ צור תעודה גו"³¹. כמה מהחסידים דיברו על כך ("מ'האָט איבערגערעדט וועגן דעם") שאין זו התחלה רגילה, ושאלתי על זה אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו, בהיותי סבור שיענה לי שענין זה (הפסוק שבו פותח המאמר) אינו בדוקא (לאו דוקא), אך לפועל, פתח כ"ק מו"ח אדמו"ר לקוטי-תורה (לג"פ), והראה מאמר מסויים שבו מדובר רבות על הפסוק "צור תעודה גו"³², והוסיף, שמשמע שבעת האמירה היתה פתיחת המאמר בפסוק זה.

בנוגע להמאמרים דשבת פרשת חיי שרה — ישנם שלשה התחלות: "ויהיו חיי שרה גו'", "ואברהם זקן גו'", ו"יפה שיחתן של עבדי (בתי) אבות כו'", שהם ההתחלות הרגילות ("די סקאַרבאָוונע התחלות") להמאמרים דפרשת שבוע זה.

וע"פ האמור אודות הדיוק בהתחלת המאמר, יש לבאר בנוגע להמאמר דלעיל, שהתחלת המאמר — "ויהיו חיי שרה" — שייכת לתוכן המאמר.

31) נדפס בסה"מ תרצ"ג ע' תקיב ואילך.

32) לקו"ת לג"פ בראשית מא, א ואילך.

נדפס לאח"ז באוה"ת בראשית (כרך ג) תקעא, סע"א ואילך.

28) פסחים שם. וראה שו"ע אדה"ז או"ח

סתקכ"ט ס"ז.

29) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 34.

30) ישע"י ח, טז.

יא. והענין בזה:

נתבאר בהמאמר הענין ד"שני חיי שרה", שע"י שרה נעשה המשכת הביטול והקבלת עול גם במורגש, שלכן, גם כאשר השמחה שבעבודה (שהרי העבודה צריכה להיות בשמחה) היא עכשיו (לאחרי החטא) במורגש, מ"מ, ממשיכים ופועלים בה ענין הביטול והקבלת עול, ועי"ז נמשכים "חיים עלאין".

וענין זה מרומז ב"ויהיו חיי שרה" (התחלת המאמר) — כי, "מנין ויהיו (ל"ז) ה' עיקר שנותי', משנולד יצחק, דבת צ' היתה כשנולד, וכל ימי' קב"ז" (כמ"ש בעל הטורים³³), ואצל יצחק (שמשנולד היו עיקר שנותי' של שרה) מודגש ביותר ענין הביטול והקבלת עול, כדלקמן.

יב. ענינו המיוחד של יצחק — שהוא הראשון הנימול לשמונה ימים, דלא כאברהם שנימול בהיותו בן צ"ט שנה, ודלא כישמעאל שנימול בהיותו בן י"ג שנה.

והמעלה שבזה³⁴ — שהכריתת ברית עם הקב"ה (תוכן ענין המילה, "בריתי בבשרכם לברית עולם"³⁵) נעשית (לא רק כשהאדם הוא בעל הבנה והשגה, ומצד הבנתו והשגתו כורת ברית עם הקב"ה, אלא) בהיותו בן שמונה ימים, שאינו שייך לענין של הבנה והשגה כלל, כך, שהכריתת ברית אינה מצד הבנה והשגה, אלא מצד קבלת עול בלבד.

ויש להוסיף, שענין הקבלת עול שבברית מילה הוא לא רק ביחס להתינוק הנימול, שבהיותו בן שמונה ימים אינו שייך לענין של הבנה והשגה כלל, והכריתת ברית אינה אלא מצד קבלת עול בלבד, אלא כן הוא גם ביחס למוהל³⁶ — שהגישה שלו לפעולת המילה צריכה להיות (לא מצד הבנה והשגה, אלא) מצד קבלת עול דוקא.

[כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁷ שבברית מילה אצל א' מנכדי הצמח-צדק היו צריכים לבחור בין שני מוהלים, אחד שידע כל כוונות המילה ע"פ כתבי האריז"ל, ואחד שלא ידע בעניני כוונות אבל הי' אומן במלאכתו, וכששאלו את הצ"צ במי מהם לבחור? השיב: העיקר היא העשי', עשיר' לעילא.]

(35) לך לך יז, יג.

(36) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 37 ואילך.

(37) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' 37.

שסט. וש"נ.

(33) ריש פרשתנו. וראה גם זהר פרשתנו

קכג, א. הובא בלקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך

פרשתנו ע' יג.

(34) ראה גם לעיל ע' 56. וש"נ.

— מהעובדה כשלעצמה אמנם אין להביא רא'י שפעולת המילה צריכה להיות מצד קבלת עול (מעשה בפועל) ולא מצד הבנה והשגה (כוונה), די'ש לומר שכיון שבמקרה זה אירע ("אזוי האָט גראָדע געטראָפֿן") שהמוהל השני הי' אומן גדול יותר, לכן הורה הצ"צ לבחור בו; אבל, כיון שהצ"צ פירש והדגיש את מעלת העש'י דוקא, עש'י לעילא, וכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר וגילה את הדברים, ה"ז בודאי הוראה בעבודה — שהגישה של המוהל לפעולת המילה צריכה להיות (לא מצד הבנה והשגה, אלא) מצד קבלת עול דוקא].

ונוסף על התינוק הנימול והמוהל — ישנו גם הסנדק, שחשיב "כמקטיר קטורת"³⁸.

וע"פ הידוע בענין הקטורת, שיש בה י"א סממנים, שעל ידם נעשה הבריור די"א כתרין דמסאבותא, י"א אלופי עשו³⁹ — נמצא, שע"י המילה ממשיכים ענין הקבלת עול (שבפעולת המילה, הן אצל התינוק הנימול והן אצל המוהל) גם במורגש (י"א אלופי עשו שמתבררים ע"י הקטורת, ענינו של הסנדק)⁴⁰.

ובנוגע לענינו:

כיון שיצחק הוא הראשון הנימול לשמונה ימים, נמצא, שיצחק הוא זה שהנחיל ענין הקבלת עול, ובאופן שגם במורגש יומשך הקבלת עול, לכל בני,

— אברהם הנחיל אמונה לכל בני, ופתח הצינור דמסירת נפש⁴¹, שבאה מצד אמונה (כמבואר בתניא⁴²), ויצחק הנחיל קבלת עול לכל בני —

וזהו הדיוק "ויהיו חיי שרה גו' שני חיי שרה" — שעיקר הענין ד"שני חיי שרה", המשכת הקבלת עול במורגש, הוא ב"עיקר שנותי", ל"ז שנה משנולד יצחק, כמרומו בהמנין ד"ויהיו (חיי שרה)".

יג. ויש להוסיף, שענין הקבלת עול מרומז גם בפסוק⁴³ (מהפסוקים שבהם מתחילים המאמרים דפרשת חיי שרה, כנ"ל ס"י) "ואברהם זקן גו'":

41) סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב. וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

42) פי"ח-יט.

43) פרשתנו כד, א.

38) רמ"א יו"ד סרס"ה ס"א (ממהרי"ל).

39) ספר הלקוטים להאריז"ל וישלח לו,

טו. ועוד. וראה הנסמן בתו"מ סה"מ חשון ס"ע שמ ואילך.

40) חסר המשך הענין (המו"ל).

סיום וחותם הפסוק "ואברהם זקן גו" הוא "וה' ברך את אברהם בכל", ודרשו חז"ל⁴⁴ "מאי בכל . . שהיתה לו בת . . בת היתה לו לאברהם ובכל שמה". וידוע⁴⁵ שענינה של "בת" בעבודת האדם הו"ע הקבלת עול. זאת ועוד:

מלבד מעלתה של "בת" (קבלת עול) כשלעצמה, ישנו עילוי נוסף — "בת תחילה סימן יפה לבנים"⁴⁶ — שע"י הקדמת הקבלת עול ("בת תחילה") נעשית גם העבודה דאבהה ויראה שע"פ טעם ודעת ("בנים") באופן נעלה יותר.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לא' מאנ"ש שנולדה לו בת — לומר לחיים.

ואח"כ אמר:]

לאחרי כל אריכות הדברים בענין הקבלת עול, צריכה להיות העבודה בשמחה דוקא (כמדובר לעיל בהמאמר). — בהשמחה צריכים להמשיך אמנם קבלת עול, אבל השמחה מוכרחת היא.

וזהו גם תוכן הענין דאמירת לחיים על יין המשמח, ובפרט שבזמן הזה אין שמחה אלא ביין (ולא כבזמן ביהמ"ק שאין שמחה אלא בבשר). (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זאָגט אַ פּריילעכען ניגון" (ואמר שהבחרים יראו כחם בהניגון).

[ניגנו "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלא קומתו ורקד על מקומו. ואח"כ אמר:]

יד. כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק אמר פעם⁴⁷: א"ב, ג"ד. אהבה — ברכה, גאות (גבהות) — דלות. כלומר, כשיש גאווה, אזי יש דלות, וכשיש אהבה, אזי יש ברכה.

ובמילא, כשרוצים שתהי' "ברכה עד בלי די", יש להשתדל שגם האהבה (שבה תלוי' הברכה) תהי' עד בלי די, היינו, אהבה בלי גבול, ואז — א"ב — תהי' גם הברכה עד בלי די.

זאת ועוד:

כשתהי' אהבה עד בלי די, אזי תבוא הגאולה השלימה (אמיתית

46) ב"ב קמא, א.

44) ב"ב טז, ב.

47) שיחת אהש"פ תרצ"ה ס"ד (סה"מ

45) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 30. ע' 77.

תשי"א ע' 245).

149. ע' 153. וש"נ.

ושלימות הברכה עד בלי די), כי, סיבת החורבן והגלות היא בגלל שנאת חנם⁴⁸, ולכן, כשתבטל השנאת חנם, ולא עוד אלא שבמקומה תהי' אהבת חנם, לאהוב את חבריו גם כאשר אינו חייב לו ולא קיבל ממנו מאומה,

— כמאמר הבעש"ט⁴⁹ שאהבת ישראל, לאהוב כל יהודי כמו שאוהבים בן יחיד, צריכה להיות גם ליהודי שאינו מכירו, מעולם לא ראהו, ומעולם לא קיבל ממנו שום טובה (שזהו הפירוש דאהבת חנם) —

אזי תבטל בדרך ממילא הגלות (המסובב דשנאת חנם), ותבוא הגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו.

וזהו גם הטעם לכך שרבותינו נשיאינו בכלל וכל אחד מהם בפרט השתדלו והתמסרו רבות ("זיי האָבן זיך אָפגעגעבן זייער אַ סאָך") להחדיר הענין דאהבת ישראל⁵⁰, לאהוב כל יהודי, אפילו יהודי שרק "בשם ישראל יכונה"⁵¹ — כי, ענינם של רבותינו נשיאינו בגילוי והפצת תורת החסידות ("יפוצו מעינותיך חוצה") הוא כלי לביאת משיח, ולכן התעסקו כל כך גם באהבת ישראל, משום שעיי"ז תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו, בקרוב ממש.

הענין (ע' 244), שבאותם שנים השקיע הצ"צ כחות גדולים להשריש אצל חסידים — אהבה.
51) לשון הכתוב — ישעי' מד, ה. וראה תו"מ ח"ג ע' 176. וש"נ.

48) ראה יומא ט, ב.
49) ראה כתר שם טוב בהוספות סקל"ג.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" טו כסלו. וראה גם שם ג אדר א).
50) ראה שיחת אחש"פ הנ"ל בהתחלת